

Секція 1

ПРАВОВІ СТУДІЇ

І. О. Біла

*студ. IV курсу економіко-правового факультету ОНУ імені І.І.Мечникова
спеціальність «Право»*

Науковий керівник: к.ю.н., доц. А. В. Левенець

ЗАХИСТ ПРАВ ЖІНОК У ПОЛІТИЧНІЙ СФЕРІ

Момент заснування Організації Об'єднаних Націй (далі – ООН) став відправною точкою, яка дала поштовх розробки та впровадження на міжнародному рівні правових норм, які присвячені захисту прав жінок в усіх сферах суспільного життя. Саме Статут ООН є першим юридичним документом в якому було сформовано принципи рівності жінок та чоловіків. Надалі це положення отримало розвиток у Загальній декларації прав людини 1948 р., Міжнародному пакті про громадянські та політичні права 1966 р., та в інших міжнародних правових актів, норми яких, знайшли своє вираження на національному рівні багатьох держав.

Особливої уваги заслуговує сфера реалізації принципу рівності жінок саме у політичному житті, оскільки ступінь залучення жінок до політики та доступу до прийняття рішень може розглядатись як один із показників гендерної рівності суспільства. Так, ще у 1952 р. Генеральна Асамблея ООН прийняла Конвенцію про політичні права жінок, норми якої зазначають, що держави-учасниці зобов'язані дотримуватися принципу рівності чоловіка і жінки (резолуція 640 від 20.12.1952 (VII)) [1]. Новим етапом у розвитку принципу рівності прав жінок і чоловіків з урахуванням гендерного підходу до його реалізації стала Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, яка була прийнята Генеральною Асамблеєю ООН у 1979 р. [2, с. 59–63]. У 2000 р. Рада Безпеки прийняла Резолюцію № 1325 «Жінки, мир, безпека», якою закликала держав-учасниць забезпечити більш активну участь жінок на всіх рівнях прийняття рішень в рамках національних, регіональних і міжнародних інститутів тощо [3].

Україна, ратифікувавши основні міжнародні документи, взяла на себе зобов'язання у сфері розбудови політики забезпечення рівних прав і можливостей для чоловіків і жінок. Так, на сьогодні, в Україні принцип рівності жінок та чоловіків у політичній сфері закріплений перш за все на

конституційному рівні, а саме ч. 3 ст. 24 Конституції України передбачено, що рівність прав жінки і чоловіка забезпечується наданням жінкам рівних з чоловіками можливостей у громадсько-політичній і культурній діяльності [4, ст. 24]. Дана норма знаходить свій прояв у низці законодавчих актів. Так, наприклад, Законом України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» передбачено забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у виборчому процесі, у сфері державної служби та служби в органах місцевого самоврядування [5, ст.ст. 15, 16]. Крім цього, дозволяється застосування позитивних дій з метою досягнення збалансованого представництва жінок і чоловіків на державній службі та службі в органах місцевого самоврядування з урахуванням категорій посад службовців [5, ст. 16]. Але можна зазначити, що дані норми мають декларативний характер, оскільки у даному законі не зазначений конкретний механізм застосування позитивних дій, а також не передбачена відповідальність за їх відсутність.

Дієва державна політика щодо підтримки жінок у політиці почала втілюватися, передусім, через введення гендерних квот, як захід збільшення чисельності жінок у політичному житті. Так, лише редакцією 2013 р. Закону України «Про політичні партії України» вперше була запроваджена 30% гендерна квота для виборів народних депутатів, яка передбачала мінімальний рівень представництва жінок і чоловіків у виборчому списку кандидатів у народні депутати України від партії [6, ст. 8]. Але необхідно зазначити, що на виборах 2014 р. дана норма не була дотримана, оскільки не мала відповідних санкцій за її невиконання. На сьогодні, у вищезазначеному законі збереглася відповідна норма гендерної квоти, але впровадження норм відповідальності за її порушення так і не відбулось. Пізніше 30% гендерна квота була законодавчо закріплена у Законі України «Про місцеві вибори», але й дана норма була лише декларативною, оскільки Закон не передбачав ніяких санкцій за її недотримання.

На сьогоднішній день, у зв'язку з прийняттям Виборчого Кодексу України (далі – ВК України), наслідком якого стала втрата чинності багатьох законодавчих актів (в тому числі Закону України «Про місцеві вибори»), запроваджуються нові гендерні квоти, які забезпечують реалізацію принципу рівності жінок та чоловіків у політичній сфері. Так, ч. 12 ст. 154 ВК України передбачає, що під час формування виборчих списків партія повинна забезпечити присутність у кожній п'ятірці (місцях з першого по п'яте, з шостого по десяте і так далі) кожного виборчого списку чоловіків і жінок (не

менше двох кандидатів кожної статі) [7, ст. 154]. Щодо місцевих виборів, які регулюються вищезазначеним кодексом, то ст. 220 передбачає, що під час формування списку кандидатів до відповідної ради організація партії повинна забезпечити представництво не менше 30 відсотків осіб однієї статі у загальній кількості кандидатів до відповідної ради [7, ст. 220].

Таким чином, можна зазначити, що будь-яке демократичне суспільство повинно надавати жінкам і чоловікам рівні можливості брати участь в усіх сферах життя, у тому числі, і в політичній сфері. Україна за останні роки зробила дійсно великі кроки щодо захисту прав жінок у сфері доступу до публічних органів, оскільки статус жінки в суспільстві – є «дзеркалом» його цивілізованості. Але, не дивлячись на те, що на законодавчому рівні формально закріплені аспекти захисту жінок у політиці, такі норми зазвичай є саме декларативними. Тому, безумовно необхідно створити спеціальний механізм забезпечення принципу гендерної рівності та запровадити конкретні санкції за невиконання таких норм.

Список використаної літератури

1. Конвенція про політичні права жінок : Міжнародний документ від 20.12.1952. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_156 (дата звернення: 15.03.2020).
2. Ліщинська О. С. Четверта всесвітня конференція зі становища жінок: на шляху в ХХІ століття. *Наука. Релігія. Суспільство* : зб. ст. Донецьк : Вид-во ІПШІ, 2009. № 3. С. 59–63.
3. Резолюція 1325 (2000), ухвалена Радою Безпеки на її 4213-му засіданні від 31.10.2000. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_669 (дата звернення: 15.03.2020).
4. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 15.03.2020).
5. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків : Закон України від 08.09.2005 № 2866-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15> (дата звернення: 15.03.2020).
6. Про політичні партії в Україні : Закон України від 05.04.2001 № 2365-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2365-14/ed20140201> (дата звернення: 15.03.2020).
7. Виборчий Кодекс України : Закон України від 19.12.2019 № 396-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20#n1899> (дата звернення: 15.03.2020).